

บทบาทศูนย์วิจัยปัญหาสุรา กับ นโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

อุดมศักดิ์ แซ่โจ้ว¹, อภิญญา เลหาประภานนท์², รุตติยา อักษรทอง²

¹ สำนักวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

² ศูนย์ความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ข้อมูลเพื่อวิทยาการสุขภาพ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทความ

เมื่อมองย้อนไปในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา จะมองเห็นความก้าวหน้าในการดำเนินมาตรการควบคุมปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บทความชิ้นนี้ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์วิจัยปัญหาสุราในฐานะศูนย์วิชาการที่สนับสนุนการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยแบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ช่วงเวลา โดยใช้การออก พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นจุดตัด ความแตกต่างของความเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสนับสนุนมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ ในช่วงก่อนมี พ.ร.บ. บทบาทของภาควิชาการเน้นไปที่การจัดทำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลกระทบจากแอลกอฮอล์ในประเทศไทยและใช้อ้างอิงตัวอย่างมาตรการจากต่างประเทศเพื่อสนับสนุนการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม ซึ่งทำให้เกิดแคมเปญรณรงค์ที่สำคัญขึ้นในช่วงเวลานี้ หลังจากการเคลื่อนไหวในประเด็นการควบคุมที่หลากหลายผ่านไปสักระยะหนึ่งจึงเกิดการหลอมรวมเอามาตรการต่างๆ มาสร้างเป็น พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเคลื่อนไหวของทุกภาคส่วนจึงมีเป้าหมายที่ชัดเจน คือ การผลักดัน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 หลังจากมี พ.ร.บ. ดังกล่าวออกมาแล้ว พร้อมกันนั้นแต่ละภาคส่วนที่ร่วมเคลื่อนไหวก็มีสถานะที่เป็นองค์กรที่มีความเป็นทางการมากขึ้น ประเด็นความเคลื่อนไหวในระยะนี้มุ่งเน้นการสนับสนุนมาตรการที่ระบุไว้ใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการผลักดันมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มเติม เช่น การจำกัดการจำหน่ายรอบสถานศึกษา ซึ่งมี ศวส. เป็นหน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการที่สำคัญ การขับเคลื่อนทั้งหมดได้ส่งผลเชิงประจักษ์เป็นการลดลงของปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากเดิมที่เฉลี่ยประมาณ 8 กรัมของแอลกอฮอล์ต่อหัวต่อปี มาเป็น 7 กรัมต่อหัวต่อปี ในช่วงเวลาหลังจากการบังคับใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

คำสำคัญ: การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์; ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ; การขับเคลื่อนทางสังคม

Roles of the Center for Alcohol Studies on Alcohol Policy in Thailand

Udomsak Saengow¹, Apinya Laohaprapanon², Ruttiya Asksontong²

¹ School of Medicine, Walailak University, Nakhon Si Thammarat Province

² Center of Excellence in Data Science for Health Study, Walailak University, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand

Abstract

Alcohol policy in Thailand has evolved significantly over the last two decades, owing to mechanisms supported by the Thai Health Promotion Foundation. This article discusses the role of the Center for Alcohol

Studies (CAS), a leading think tank on alcohol policy. Prior to the enactment, CAS's work focused on the consequences of alcohol consumption in Thailand and a review of other countries' alcohol control policies. These works were used to advocate for the regulation of the alcohol industry. The movement was composed of a number of formal and informal organizations that addressed various aspects of alcohol control. Finally, they collaborated to develop a comprehensive alcohol control law that resulted in the passage of the Alcoholic Beverage Control Act, 2008. Following that, each of the movement's organizations became more formally established. These included the Alcohol Control Committee's office and the Stop Drinking Network. Throughout this time period, these organizations have operated in support of the Alcoholic Beverage Control Act's alcohol control provisions. New alcohol control measures, such as controlling sale outlets near universities, have been added. CAS played a critical role in providing supporting information. Overall movement has resulted in a decrease in per capita alcohol consumption from an average per capita of eight gram of ethanol per year to an average per capita of seven gram of ethanol per year after the Alcoholic Beverage Control Act, 2008, went into effect.

Keywords: alcohol control; Center for Alcohol Studies; Thai Health Promotion Foundation; social movement

บทนำ

จากการประมาณการล่าสุดในปี พ.ศ. 2559 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คร่าชีวิตผู้คนทั่วโลกถึง 3,000,000 คนต่อปี⁽¹⁾ แอลกอฮอล์จึงถือเป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพที่สำคัญ มาตรการที่มีประสิทธิผลและมีความคุ้มค่าสูงในการลดขนาดปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่เป็นมาตรการที่มุ่งหวังในการลดปริมาณการบริโภคเป็นสำคัญ เช่น จำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเพิ่มราคาและเก็บภาษี และการควบคุมการโฆษณา⁽²⁾ สังเกตได้ว่า มาตรการดังกล่าวอยู่นอกขอบข่ายการให้บริการทางการแพทย์ตามปกติ และบางมาตรการอยู่นอกเหนือการกำกับของหน่วยงานด้านสาธารณสุขในประเทศไทย

ระบบสุขภาพของประเทศไทยได้ถูกจัดวางให้มีกลไกในการส่งเสริมสนับสนุนมาตรการที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ แต่อยู่นอกเหนือการให้บริการทางการแพทย์และขอบเขตอำนาจของหน่วยงานด้านสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นหนึ่งในกลไกที่มีความสำคัญในการส่งเสริมมาตรการในลักษณะดังกล่าว สสส. ได้สนับสนุนให้เกิดภาคีทั้งในด้านประชาสังคม ผู้กำหนดนโยบาย และภาคีด้านวิชาการ เมื่อมองย้อนไปในช่วงเวลา 20 ปี

ได้มีนวัตกรรมเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกิดขึ้นมากมายในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา การออก พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 การจัดงานปลอดเหล้าในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) เป็นภาคีหลักในภาคฝั่งวิชาการที่คอยสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีภาคประชาสังคม และผู้กำหนดนโยบายในการควบคุมการบริโภคและลดปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

บทความชิ้นนี้ได้เลือกเอาผลของการขับเคลื่อนเพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สำคัญในรอบ 20 ปีที่ผ่านมาองค์ความรู้ที่ถูกนำมาใช้ในการขับเคลื่อนดังกล่าว พร้อมทั้งอธิบายบทบาทของ ศวส. ในการขับเคลื่อนแต่ละครั้ง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาคีทางวิชาการของ สสส. ในการควบคุมและลดปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา

ประวัติและบทบาทของ ศวส. ในการสนับสนุนนโยบายควบคุมปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) ถูกจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2547 จากการสนับสนุนงบประมาณโดยสำนักสนับสนุนการ-

ควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สำนักงานกองทุนสนับสนุน-การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้แก่สถาบันวิจัยระบบ-สาธารณสุข (สวรส.) วัตถุประสงค์หลักของ ควส. ในระยะแรกนี้ คือ การสนับสนุนการผลิตองค์ความรู้ด้านการจัดการปัญหาแอลกอฮอล์และการนำองค์ความรู้ไปใช้ในกระบวนการนโยบายแอลกอฮอล์ หรือกล่าวได้ว่ามีหน้าที่หลักในการเป็นองค์กรจัดการความรู้ภารกิจสำคัญจึงประกอบไปด้วย กิจกรรมสองด้าน คือ (1) การกำหนดทิศทางงานวิจัยผ่านการคัดเลือก สนับสนุนทุนวิจัยและการพัฒนาคุณภาพงานวิจัยที่สนับสนุน และ (2) การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยการสื่อสารงานวิจัยสู่สาธารณะและผู้เกี่ยวข้องในรูปแบบต่างๆ และการจัดให้มีกลไกการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดการประชุมสุราราชการประจำปี⁽³⁾

ควส. เป็นกลไกสำคัญในการผลิตงานวิจัยเพื่อสนับสนุนการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยแบบทฤษฎี การทำวิจัยร่วมกับหน่วยงานอื่น และการจัดทำฐานข้อมูลพื้นฐาน เช่น การจัดทำรายงานสถานการณ์สุราประจำปี นอกจากนี้ ควส. ยังมีส่วนสำคัญในการผลักดันนโยบายแอลกอฮอล์รวมถึงการผลักดัน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผ่านกลไกกรรมวิธีการของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) อีกด้วย โดยการจัดทำเอกสารวิชาการโดยใช้ข้อมูลจากทั้งในและต่างประเทศเพื่อสนับสนุนมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์⁽³⁾

ในช่วงเวลาก่อนการก่อตั้ง ควส. ไม่นานนักปัญหาจากแอลกอฮอล์ก็ได้รับความสนใจในระดับนานาชาติในปีพ.ศ. 2542 องค์การอนามัยโลกได้ออกรายงาน Global Status Report on Alcohol เป็นครั้งแรก และได้มีรายงานสืบเนื่องกันออกมาอีก 3 ฉบับ คือ Global Status Report: Alcohol and Young People (พ.ศ. 2544) Global Status Report: Alcohol Policy (พ.ศ. 2548) และ Global Status Report on Alcohol 2004 (พ.ศ. 2548) และในปี พ.ศ. 2549 ในการประชุมสมัชชาอนามัยโลกครั้งที่ 58 ได้มีมติที่ 58.26 ยอมรับผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นปัญหาระดับโลก⁽⁴⁾

ในปี 2551 ควส. ได้เริ่มดำเนินงานวิจัยแบบปฐมภูมิของตนเอง ในปี พ.ศ. 2552 ซึ่งได้มีการปรับโครงสร้างองค์กรมาอยู่ภายใต้สังกัด IHPP ตามสังกัดของผู้อำนวยการ ควส.

คนใหม่ ภารกิจของ ควส. ในระยะนี้ประกอบด้วยการทำงานเป็นผู้จัดการงานวิจัย การเป็นแหล่งผลิตความรู้ และการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการโดยในส่วนของพัฒนาศักยภาพนั้น ควส. ใช้แนวคิดของการพัฒนาศักยภาพใน 4 ระดับ ได้แก่ ศักยภาพส่วนบุคคล ศักยภาพระดับองค์กร ศักยภาพของเครือข่าย และศักยภาพของระบบโดยรวม แนวคิดนี้เป็นรากฐานของการทำงานพัฒนาเครือข่ายของ ควส. ในระยะต่อมา ในปี พ.ศ. 2556 ผู้อำนวยการในขณะนั้นได้ลาออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการ ควส. ก่อนครบวาระเนื่องจากมีการย้ายหน่วยงานต้นสังกัดหลักในช่วงปีพ.ศ. 2556-2557 ควส. ได้รับการดำเนินการโดยคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁽³⁾

ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2558 ควส. ได้ย้ายที่ตั้งสำนักงานมายังหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เนื่องจากเป็นต้นสังกัดหลักของผู้อำนวยการคนใหม่ ได้มีงานเกี่ยวข้องกับผู้เชี่ยวชาญในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น อันประกอบไปด้วย การพัฒนานโยบายและมาตรการในระดับนานาชาติ การช่วยเหลือภาคีเครือข่ายในต่างประเทศในการผลักดันนโยบายแอลกอฮอล์ การทำงานวิชาการร่วมกันกับต่างประเทศ การจัดประชุมวิชาการและการประชุมเชิงปฏิบัติการกับต่างประเทศ การทำงานร่วมกับองค์การอนามัยโลกการเป็นวิทยากร รวมถึงการเป็นที่ปรึกษาของต่างประเทศ ผลงานเชิงประจักษ์ที่สำคัญรวมถึงการจัดประชุมนโยบายแอลกอฮอล์ระดับโลก (Global Alcohol Policy Conference [GAPC]) ที่ควส. ทำหน้าที่เป็นทีมเลขานุการของคณะกรรมการจัดการประชุม และการจัดเวทีปรึกษาหารือประจำภูมิภาคเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออก ต่อยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับโลกตามแนวนโยบายของผู้อำนวยการคนใหม่⁽³⁾

ก่อนจะมี พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
การเคลื่อนไหวเพื่อผลักดัน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

สถานการณ์

ก่อนที่จะมี พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 การดำเนินงานด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กระทรวงการคลัง โดยเป็นการดำเนินการมาตรการด้านการควบคุมด้านอุปสงค์ผ่านกฎหมายที่เกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุราและ

การจัดเก็บภาษีอากรตาม พ.ร.บ. สุรา พ.ศ. 2493 แต่ยังไม่มีความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. เพื่อให้ สนช. พิจารณาต่อไปเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2550⁽⁶⁾

การจัดเก็บภาษีอากรตาม พ.ร.บ. สุรา พ.ศ. 2493 แต่ยังไม่มีความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. เพื่อให้ สนช. พิจารณาต่อไปเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2550⁽⁶⁾

หน่วยงานรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการลดอันตรายจากการบริโภคสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีเพียงภาคประชาสังคมที่ขับเคลื่อนประเด็นที่เกี่ยวข้องเช่น มูลนิธิเมาไม่ขับ⁽⁵⁾ และไม่มีมาตรการควบคุมอุปทานที่ชัดเจน อีกทั้งยังไม่มีข้อกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศ ในระหว่างการขับเคลื่อนเพื่อผลักดัน พ.ร.บ. ดังกล่าวได้เกิด 3 หน่วยงานสำคัญขึ้นคือ การจัดตั้ง สสส. เป็นองค์กรมหาชน (พ.ศ. 2544) เครือข่ายองค์กรงดเหล้า (พ.ศ. 2546) และคณะกรรมการการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติหรือ คบช. (พ.ศ. 2546) มีบทบาทในฐานะภาครัฐต่อมาได้พัฒนาให้เป็นสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551⁽⁶⁾

ลำดับเหตุการณ์สำคัญในการผลักดัน พ.ร.บ. ดังกล่าวมีดังนี้ เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบตามที่รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) รายงานความก้าวหน้าการดำเนินการควบคุมการบริโภคสุราและยาสูบเพื่อสังคม ซึ่งมีการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าวเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2548 สรุปผลการประชุมได้ ดังนี้ การกำหนดมาตรการในการควบคุมการบริโภคสุราและยาสูบต้องให้ความสำคัญและพิจารณาถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขให้เป็นภาพรวมทั้งระบบ ทั้งในส่วนของนโยบายมาตรการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำหน่ายสุราและการดื่มสุรารวม 2 ฉบับ คือ พ.ร.บ. สุรา พ.ศ. 2493 และประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 253 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 กำหนดระยะเวลาการจำหน่ายสุราและบทลงโทษที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดช่องว่างของกฎหมาย และให้จัดทำแผนการดำเนินงานโดยให้กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข รับเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมดังกล่าว⁽⁶⁾

เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2549 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข (นายแพทย์มงคล ณ สงขลา) ได้เสนอร่าง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ให้คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2549 คณะรัฐมนตรีมีมติให้มีการประชุมและรวบรวมความเห็นหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องก่อน จนเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2550

คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลของ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้เห็นชอบ ร่าง พ.ร.บ. เพื่อให้ สนช. พิจารณาต่อไปเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2550⁽⁶⁾

ในระหว่างนั้นได้เห็นบทบาทของภาคประชาชนและภาควิชาการโดยภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพและภาคประชาชนได้ร่วมจัดกิจกรรม “โครงการวิ่งด้านเหล้า ทำความดี ปีมหามงคล” วิ่งจาก 4 ภาค รวบรวมรายชื่อผู้สนับสนุน พ.ร.บ. ได้ราว 12.8 ล้านคน ในขณะที่ภาควิชาการนำโดย ศวส. และเครือข่ายนักวิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่มีคุณภาพทั้งในและต่างประเทศอย่างรอบด้านเพื่อยืนยันว่า ร่าง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ จากการเคลื่อนไหวดังกล่าวได้ส่งแรงสนับสนุน พ.ร.บ. นี้ไปยัง สนช. ทำให้กฎหมายดังกล่าวผ่านการรับรองจาก สนช. ในที่สุด พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษาในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา⁽⁷⁾

ในปีเดียวกันกับที่มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในประเทศไทย การประชุมสมัชชาอนามัยโลกครั้งที่ 58 ได้แนะนำให้มีการปรึกษาหารือในระดับนานาชาติ เพื่อร่าง Global Strategy for Reducing the Harmful Use of Alcohol หรือยุทธศาสตร์ระดับโลกในการลดการบริโภคแอลกอฮอล์แบบอันตราย และเอกสารยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ถูกตีพิมพ์ออกมาอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2553⁽⁴⁾

บทบาทของ ศวส.

หลังจาก ศวส. ได้ก่อตั้งขึ้น ในปี พ.ศ. 2547 เพื่อสนับสนุนการผลิตองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคแอลกอฮอล์ ผลกระทบและมาตรการลดผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการผลักดันนโยบายแอลกอฮอล์ในระยะแรกตั้งแต่ก่อตั้ง ศวส. ได้มีการจัดทำรายงานรวบรวมข้อมูลปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อใช้เป็นเอกสารวิชาการประกอบการพิจารณา พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ข้อมูลฉบับนี้จึงกลายเป็นเอกสารฉบับประวัติศาสตร์ขึ้นสำคัญจากการรวบรวมประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อน พ.ร.บ. และได้นำเสนอมาตรการควบคุมแอลกอฮอล์ ใน 5 ประเด็น ดังนี้⁽⁸⁾

(1) สุราไม่ใช่สินค้าธรรมดา เพราะทำให้เกิดผลกระทบมากมาย

จึงต้องมีมาตรการพิเศษควบคุมไม่ให้เกิดการบริโภคและผลกระทบจากการบริโภคที่มากเกินไป (2) พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อควบคุมการบริโภคและปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมุ่งเป้าหมายที่การลดนักดื่มหน้าใหม่ การลดปริมาณการบริโภคโดยรวมและการลดผลกระทบโดยประกอบด้วยมาตรการลดอุปทานลดอุปสงค์ และลดผลกระทบควบคู่กันไป (3) มีหลักฐานจากทั่วโลกที่แสดงถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมปัญหาสุรา (4) มีหลักฐานจากทั่วโลกแสดงว่าสุราก่อให้เกิดผลร้ายมากกว่าบุหรี่แต่มีมาตรการควบคุมที่น้อยกว่า (5) หากไม่มีการควบคุมอุปทานและอุปสงค์ที่จะก่อให้เกิดการบริโภคที่มากเกินไปจนเกิดปรากฏการณ์ “มอมเมาขายมาก ราคาถูก” ส่งผลให้เกิดการบริโภคที่มากขึ้น ขี้เมาเต็มประเทศ โดยเฉพาะนักดื่มหน้าใหม่ ส่งผลให้ประเทศไม่สามารถพัฒนาในที่สุด ข้อมูลดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลประกอบร่าง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การต่อต้านธุรกิจแอลกอฮอล์ในตลาดหลักทรัพย์ สถานการณ์

ในปี พ.ศ. 2546 บริษัท ไทยเบฟ จำกัด ได้ตัดสินใจรวบรวมบริษัทผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีก 58 บริษัทเข้าด้วยกันเพื่อที่จะเตรียมตัวจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์⁽⁹⁾ ซึ่งจะทำให้ไทยเบฟสามารถระดมทุนเพื่อขยายธุรกิจไปได้อีกจากที่เป็นผู้ผลิตแอลกอฮอล์รายใหญ่ที่สุดในประเทศไทยที่มีส่วนแบ่งตลาดในประเทศมากกว่า ร้อยละ 90 ในปี พ.ศ. 2542 และ ร้อยละ 64 ของตลาดเบียร์ในปี พ.ศ. 2544 ขณะเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ไม่มีข้อห้ามเกี่ยวกับธุรกิจที่จะเข้าจดทะเบียน ในปี พ.ศ. 2548 ทางบริษัท ไทยเบฟ จึงได้ชี้แจงและยืนยันสิทธิในการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไทยโดยอ้างอิงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ^(6, 10) การลงมตินี้จึงทำให้ ก.ล.ต. ได้รับการวิจารณ์อย่างมาก จนกระทั่งกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยได้มีการออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านคัดค้านการนำเบียร์ช้างเข้าตลาดหุ้นไทยและขอให้ยกเลิกประกาศมติคณะกรรมการ ก.ล.ต. ที่เปิดทางให้บริษัท ไทยเบฟ สามารถจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ได้โดยมีแกนนำคือ พล. ต.จำลอง ศรีเมือง นักปฏิรูปการเมืองและอดีตรองนายกรัฐมนตรี พล. อ. อ.วีระวุธ ละวะปารยะ และองค์กรต่างๆ 128 องค์กร

ประกอบด้วย เครือข่ายงดเหล้า เครือข่ายภาคประชาชน ตัวแทนผู้นำนิสิตนักศึกษา 50 สถาบัน สมาคมผู้นำสตรีพัฒนาชุมชนไทย สมาคมผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย คณะสงฆ์ ผู้นำศาสนาอิสลามผู้นำศาสนาคริสต์ เครือข่ายเยาวชนคนรักชาติ รวมกว่า 20,000 คน เดินทางไปยื่นหนังสือคัดค้านต่อ ก.ล.ต. คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์และตัวแทนรัฐบาล⁽¹¹⁾ พร้อมให้เหตุผลว่า บริษัท ไทยเบฟ เป็นบริษัทจำหน่ายของมีเนมา ขัดต่อศีลธรรมและเป็นการส่งเสริมให้คนไทยดื่มเหล้าเบียร์มากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคม ธุรกิจนี้จึงไม่ควรถูกพิจารณาว่าเป็นธุรกิจที่สร้างประโยชน์ให้กับสังคมได้ บริษัท ไทยเบฟ จึงได้ตัดสินใจไม่เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของไทยและได้เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศสิงคโปร์แทน ในชื่อบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน)⁽¹²⁾

ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 เครือข่ายด้านน้ำเมาเข้าตลาดหลักทรัพย์จำนวน 384 องค์กร และคณะสงฆ์ได้รวมตัวกว่า 10,000 คน ร่วมกันชุมนุมหน้าตลาดหลักทรัพย์อีกครั้งเนื่องจากบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ ได้นำเบียร์ช้างเข้ามาจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไทย กลุ่มผู้ชุมนุมจึงได้ออกมาเรียกร้องให้ตลาดหลักทรัพย์ระงับการรับหลักทรัพย์จากบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ อย่างถาวรในครั้งนี้⁽¹³⁾ ภายหลังกลุ่มผู้ชุมนุมจึงได้หารือกับตัวแทนจากบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ ซึ่งขณะนั้นทางตัวแทนจากบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ ได้รับการระงับการนำหุ้นเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไทยไปหารือกับคณะกรรมการบริษัทอีกครั้ง จนกระทั่งในที่สุดทางตลาดหลักทรัพย์ได้ออกมายืนยันว่า เนื่องจากเอกสารไฟล์ (filing) ของบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ ยังไม่สมบูรณ์ การจดทะเบียนบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ เข้าตลาดหลักทรัพย์ก็จะไม่เกิดขึ้นแน่นอนทางกลุ่มผู้ชุมนุมจึงได้ถอนการชุมนุมไป จากการเคลื่อนไหวกรณีของประเทศไทยเบฟเวอเรจ นำไปสู่การสร้างหลักเกณฑ์และมาตรฐานไม่ให้ประเภทธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อื่นๆเข้ามาระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ไทยได้ตลอดมา^(14, 15) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในเหตุการณ์ที่ช่วยสร้างให้เกิดบรรทัดฐานทางสังคมขึ้นในประเทศไทยว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ใช่สินค้าธรรมดา จึงไม่สามารถระดมทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์ได้อย่างธุรกิจอื่นๆ

ในช่วงเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการเข้าสู่

ตลาดหลักทรัพย์ของบริษัท ไทยเบฟ จำกัด องค์กรความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการจดทะเบียนบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในตลาดหลักทรัพย์นั้นยังคงมีอยู่น้อย ทาง ศวส. จึงได้มีการวิจัยและการระดมความคิดระหว่างนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญจากสายวิชาชีพต่างๆ เกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พร้อมทั้งเผยแพร่ข้อมูลที่อธิบายว่าเหตุใดธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ควรจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย โดยมีองค์ความรู้ที่ได้นำไปใช้ขับเคลื่อนนโยบาย ดังต่อไปนี้

การที่บริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการเงินของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเมื่อบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีงบประมาณการตลาดเพิ่มขึ้นก็จะนำไปสู่การบริโภคที่เพิ่มขึ้น⁽⁶⁾ ดังจะเห็นได้จากการเติบโตของธุรกิจแอลกอฮอล์ที่มีแนวโน้มทำให้คนไทยดื่มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเกือบ 3 เท่าตัว ในรอบ 14 ปี คือ ในปี พ.ศ. 2532 คนไทยมีอัตราการบริโภคเฉลี่ย 20.2 ลิตร/คน/ปี และได้เพิ่มขึ้นเป็น 58.0 ลิตร/คน/ปี ในปี พ.ศ. 2546⁽¹⁰⁾ และการกระจายการถือหุ้นจะส่งผลให้มีจำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่ออุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขยายตัวมากขึ้นรวมทั้งรัฐบาลซึ่งมองว่าดัชนีหุ้นเป็นตัวบ่งชี้เศรษฐกิจของประเทศ จึงอาจจะลังเลในออกนโยบายใดๆ ที่จะสร้างความผลกระทบให้กับอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภายหลังได้⁽⁶⁾

นอกจากนี้ได้มีการเปรียบเทียบใน 3 ประเทศ คือ ฝรั่งเศส เยอรมัน และสวีเดน เกี่ยวกับปริมาณการดื่มกับความเข้มงวดของการดำเนินนโยบายเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีและไม่มีจดทะเบียนบริษัท แอลกอฮอล์ในตลาดหลักทรัพย์ พบว่า สวีเดนเป็นประเทศเดียวที่ไม่มีธุรกิจสุราในตลาดหลักทรัพย์ แต่มีนโยบายการจำกัดการเข้าถึง การผูกขาดแอลกอฮอล์ทุกชนิดโดยรัฐ และมีการดำเนินนโยบายในภาพรวมของประเทศทั้ง 5 ประการ ความเข้มงวดของนโยบายเหล่านี้ สวีเดนจึงเป็นประเทศที่มีปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ (บริสุทธ์) ของประชากรน้อยที่สุด 5.72 ลิตร/คน เมื่อเทียบกับ ฝรั่งเศส 10.86 ลิตร/คน และเยอรมัน 10.98 ลิตร/คน⁽¹⁰⁾

ศวส. สรุปเหตุผลที่ไม่ควรนำบริษัทสุราเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งต่อมาข้อมูลนี้ได้ถูกใช้ในการสนับสนุน

การเคลื่อนไหวทางสังคมที่แพร่หลายโดยเฉพาะในเวทีการอภิปราย และการประชุมต่างๆ⁽¹⁰⁾ โดยใช้ข้อมูลข้างต้นเพื่อชี้ให้เห็นว่า ตลาดหลักทรัพย์เป็นแหล่งระดมทุนสำหรับกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้นควรยึดหลักธรรมาภิบาลของบริษัทเป็นสำคัญไม่ควรเน้นกำไรอย่างเดียว กิจการใดที่สังคมไม่ให้การยอมรับจึงไม่ควรนำเข้าไปในตลาดหลักทรัพย์ หลัง พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้

มาตรการโซนนิ่งรอบสถานศึกษา

สถานการณ์

จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา ส่งผลให้กลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา สามารถเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายขึ้น และกระตุ้นให้เกิดนักดื่มหน้าใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 พบว่า ร้านค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาได้รับความนิยมและเฟื่องฟูอย่างมาก⁽¹⁶⁾ มีการจัดโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย แจกใบปลิวเชิญชวนกันในสถาบันการศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี⁽¹⁷⁾ แต่กลับพบว่ายังคงมีปัญหาเรื่องช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมายและการฝ่าฝืนการปฏิบัติตามกฎหมายของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง

สำหรับสถานศึกษาหลายแห่งได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการมีร้านค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำนวนมาก รอบสถานศึกษา ทำให้หลายฝ่ายเริ่มออกมาผลักดันให้มีการกำหนดเขตพื้นที่โซนนิ่ง (zoning) รอบสถานศึกษา ดังเช่นกรณีของ อธิการบดีมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยและมหาวิทยาลัยรังสิตได้มีการร้องเรียนไปยังสื่อมวลชนจนเป็นข่าวเรื่องร้านค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาที่ได้กลายเป็นแหล่งมั่วสุม และเกิดเหตุทะเลาะวิวาทไปจนถึงการเสียชีวิตของนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีคำสั่งฉบับที่ 22/2558 เรื่องการควบคุมสถานบริการหรือสถานประกอบการที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานบริการ โดยห้ามสถานบริการทำผิดกฎหมาย คือ ห้ามปล่อยให้คนอายุต่ำกว่า 20 ปีเข้า ห้ามขายเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ให้คนอายุต่ำกว่า 20 ปีห้ามเปิดเกินเวลา และห้ามตั้งสถานที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใกล้หอพัก สถานศึกษา⁽¹⁸⁾ ต่อมาเพื่อเน้นย้ำคำสั่งดังกล่าวนายกรัฐมนตรีจึงได้ลงนามเพื่อออกเป็นประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา พ.ศ. 2558 (ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา 22 ตุลาคม พ.ศ. 2558) “ห้ามผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา หรือหอพักบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา ตามข้อ 6 วรรค 1 แห่งคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 22/2558 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 ...”⁽¹⁹⁾

สำนักงานคณะกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จึงได้มีแนวปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเขตโซนนิ่ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาที่ห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างชัดเจนในแต่ละพื้นที่ โดยให้มีคณะกรรมการระดับจังหวัด ประกอบด้วย สรรพสามิต ผู้ว่าราชการจังหวัด และส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการร่วมกันกำหนดเขตพื้นที่ โซนนิ่งที่ต้องห้ามขายสุรารอบสถานศึกษา เมื่อจัดทำเขตพื้นที่โซนนิ่งเสร็จสิ้นให้ประกาศเผยแพร่เพื่อรับทราบโดยทั่วกัน

ภายหลังการประกาศบังคับใช้กฎหมาย ได้มีการศึกษาเปรียบเทียบการกระจายตัวจุดจำหน่ายรอบสถานศึกษา 15 แห่งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่ารอบมหาวิทยาลัยเกือบทุกแห่งมีจำนวนร้านค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือจุดจำหน่ายลดลง จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปี พ.ศ. 2559 แบบมีที่นั่งดื่มลดลง ร้อยละ 46 จุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่มลดลง ร้อยละ 32 และจุดจำหน่ายที่อยู่ในหอพักอะพาร์ตเมนต์สัดส่วนลดลงประมาณครึ่งหนึ่ง⁽²⁰⁾

บทบาทของ ศวส.

การศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมร้านค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาที่ ศวส. สนับสนุน ถูกนำไปเป็นหลักฐานทางวิชาการที่ชี้ให้เห็นว่า สถานที่ตั้งและจำนวนร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนดื่มและเกิดผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้มากขึ้น การศึกษาพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างนักเรียนนักศึกษา พบว่า นักศึกษา ร้อยละ 67 และนักเรียนมัธยมศึกษา ร้อยละ 38 มีพฤติกรรมการดื่ม และ ร้อยละ 93 มีพฤติกรรมการดื่ม

แบบรวมกลุ่ม โดยสถานที่ที่ไปดื่มบ่อยที่สุด คือ ร้านเหล้าใกล้สถานศึกษา โดยมีแรงจูงใจที่สำคัญ คือ การแสดงดนตรีและความสะดวก⁽¹⁸⁾

ในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการสำรวจการกระจายตัวของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 15 แห่ง พบว่า โดยเฉลี่ยมี 57 จุดต่อตารางกิโลเมตร และในบางมหาวิทยาลัยยังพบว่ามีจุดจำหน่ายมากกว่า 100 ร้านในรัศมี 1 ตารางกิโลเมตร⁽²¹⁾ และขณะที่ในปี พ.ศ. 2557 ได้มีการทำการสำรวจอีกครั้ง ในรัศมี 500 เมตร จากรัฐสถาบันจำนวน 17 แห่ง เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะ 11 พื้นที่ที่เคยสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2552 พบว่า ในระยะเวลา 5 ปี มีจุดจำหน่ายเพิ่มขึ้น ร้อยละ 72 (จาก 1,448 ร้าน ในปี พ.ศ. 2552 เป็น 2,484 ร้าน ในปี พ.ศ. 2557) เฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 14 ต่อปี และสถาบันเชิงขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 12 ต่อปี⁽²²⁾

จากสำรวจร้านจำหน่ายอาหารรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงและมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2556 พบว่า ร้านจำหน่ายอาหารรอบมหาวิทยาลัยที่สามารถสั่งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมด้วยนักศึกษาสามารถซื้อดื่มในร้านได้ตลอดเวลา และพบว่าร้านค้าเล็กๆ เช่น ร้านขายของชำหรือร้านขายเหล้าในหมู่บ้านก็ยังขายให้กับคนทั่วไปหรือนักศึกษาที่อายุยังไม่ถึง 20 โดยจุดจำหน่ายอันดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างสามารถซื้อได้ คือ ร้านสะดวกซื้อ รองลงมาคือร้านจำหน่ายอาหารและร้าน ขายของชำ ตามลำดับ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 45.3 สามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ตลอดเวลา และ ร้อยละ 55.8 ให้ข้อมูลว่าไม่เคยถูกถามอายุจากผู้จำหน่ายเมื่อต้องการซื้อ⁽²³⁾

จากผลการวิจัยดังกล่าว ทาง ศวส. จึงได้มีข้อเสนอแนะต่อประเด็นการควบคุมร้านค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา⁽²⁴⁾ ดังนี้ (1) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 โดยกำหนดระยะห่างหรือรัศมีของการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบมหาวิทยาลัยให้ชัดเจน (2) กำหนดระยะเปลี่ยนผ่านสำหรับการใช้มาตรการกำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ประกอบการได้มีโอกาสในการปรับตัว (3) กำหนดเวลาเปิดและปิดร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์ให้เร็วขึ้น ควรห้ามการโฆษณาและการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสื่อต่างๆ ที่นักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย

(4) ใช้เว็บไซต์ <https://alcoholstudy.in.th> มาปรับปรุงฐานข้อมูลร้านจำหน่ายสุรา⁽²⁵⁾ มาตรการที่ถูกบังคับใช้จริงคือ ให้คณะกรรมการระดับจังหวัดโดยมีสรรพสามิตพื้นที่เป็นฝ่ายเลขานุการ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานและส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการร่วมกันพิจารณากำหนดเขตพื้นที่โซนนิ่งที่ต้องห้ามขายสุรารอบสถานศึกษา โดยภายในเขตจะไม่สามารถออกใบอนุญาตขายสุราตั้งแต่วันที่ 23 กรกฎาคม 2558 ผู้ขายรายเดิมสามารถขายและต่อใบอนุญาตได้ แต่หากทำผิดและถูกเพิกถอนใบอนุญาตจะไม่สามารถออกใบอนุญาตให้อีกได้⁽²⁶⁾

การหายไปของลานเบียร์

สถานการณ์

ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ธุรกิจลานเบียร์ได้มีการจัดขึ้นครั้งแรกที่ลานจอดรถสยามเซ็นเตอร์และเริ่มได้รับความนิยมมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งมักจะพบเห็นลานเบียร์ได้เกือบทุกห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ต่อมาในหลายๆ เทศกาลนักดื่มสามารถพบเห็นลานเบียร์ได้ แม้กระทั่งในงานถนนคนเดินหรือตลาดนัดตอนกลางคืน

ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ลานเบียร์ได้กลายเป็นสนามแข่งขันทางการค้าของบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ต้องการรุกตลาดในกลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น เช่น การจัดลานเบียร์พร้อมด้วยลานดนตรี ลานคอนเสิร์ตขนาดใหญ่ ลานแสดงสื่อโฆษณาของธุรกิจเบียร์แทบทุกบริษัท⁽²⁷⁾ ดังจะให้เห็นได้จาก ในปี พ.ศ. 2548 ขณะที่พื้นที่ลานเบียร์หน้าเซ็นทรัลเวิลด์มีการปรับเพิ่มค่าเช่าขึ้น 30-40% แต่กลุ่มบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใหญ่ยังคงเข้าร่วมประมูลเพื่อแย่งชิงพื้นที่⁽²⁸⁾

ต่อมาเครือข่ายภาคประชาสังคมร่วมกับผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในขณะนั้นได้ลงพื้นที่ตรวจลานเบียร์ซึ่งเปิดบริเวณศูนย์การค้าพบว่า ผู้ประกอบการยังคงมีการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยเฉพาะการไม่ความเข้มงวดในการตรวจสอบอายุของผู้บริโภคที่เข้าไปใช้บริการ รวมทั้งยังมีเยาวชนซึ่งแต่งกายด้วยชุดนิสิตนักศึกษาเข้าไปนั่งดื่ม⁽²⁹⁾ นอกจากนี้ยังพบการกระทำผิดอื่นๆ อีกในหลายพื้นที่ เช่น การจัดลานเบียร์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณรัฐวิสาหกิจและพื้นที่ของหน่วยงาน^(30, 31) โดยทางสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มองว่า การตั้ง

ลานเบียร์มีความเสี่ยงที่จะขัดกับ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาตรา 32 ด้านการควบคุมการโฆษณา⁽¹⁷⁾

อย่างไรก็ตาม ใบอนุญาตขายสุราชั่วคราวนี้ได้ถูกยกเลิกไปเมื่อมีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตประเภทนี้อีก^(32, 33) ทำให้ธุรกิจลานเบียร์ ซึ่งส่วนใหญ่มีการขออนุญาตขายสุราในสถานที่ขายชั่วคราวไม่สามารถขออนุญาตขายสุราได้อีก ส่งผลให้ธุรกิจลานเบียร์ในหลายๆ พื้นที่ต้องปิดตัวลง ดังเช่นในปี พ.ศ. 2563 เป็นปีที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิลด์ได้ตัดสินใจยกเลิกการจัดลานเบียร์ที่เคยมีการจัดมาต่อเนื่องกว่า 20 ปี โดยให้เหตุผลว่า “ลานเบียร์อาจไม่แมตช์กับไลฟ์สไตล์คนเมืองมากนัก ทุกวันนี้คนไม่ได้กินเบียร์ที่ลานเบียร์แล้ว โลกเปลี่ยนไปจากเดิมแล้วเปลี่ยนเร็วมาก เราไม่สามารถทำอะไรเดิมๆ ได้ แต่จำเป็นต้องปรับให้ทันผู้บริโภคเพื่อให้เรายังเป็นพื้นที่ที่ผู้บริโภคเลือกจะมาอยู่เสมอ”⁽³⁴⁾

บทบาทของ ศวส.

ด้วยผลกระทบของลานเบียร์และธุรกิจที่ได้ขยายแทรกตัวไปทุกเทศกาลทุกพื้นที่ พร้อมทั้งมีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดต่างๆ ที่สุ่มเสี่ยงในการกระทำผิดมาตรา 30 และ 32 ของ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในปี พ.ศ. 2558 ทาง ศวส. จึงได้มีการสนับสนุนทุนวิจัยให้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคและสถานการณ์ลานเบียร์ ศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการจัดลานเบียร์และการจัดปาร์ตี้ดื่มไม่อื่น เพื่อใช้เป็นองค์ความรู้ในการควบคุมลานเบียร์ รวมทั้งนักวิชาการของ ศวส. ได้แสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำนวนนักดื่มและอุบัติเหตุที่ลดลงภายหลังธุรกิจลานเบียร์ถูกควบคุมเข้มงวดมากยิ่งขึ้น ดังนี้

จากการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพของผลกระทบที่เกิดจากปรากฏการณ์ลานเบียร์และกลยุทธ์ประเภทดื่มไม่อื่นของธุรกิจแอลกอฮอล์ ในกลุ่มตัวอย่าง 3 วัย คือ วัยมัธยมศึกษา วัยอุดมศึกษา และวัยทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 50.7 เคยไปดื่มที่ลานเบียร์ โดยให้เหตุผลว่า ต้องการหาความสนุกเพราะลานเบียร์เป็นสถานที่รวมความบันเทิงพร้อมการกินดื่มอย่างครบวงจร และ ร้อยละ 89.7 ยังระบุว่าไม่ควรมีกฎหมายใดๆ ห้ามการมีลานเบียร์ มีกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมปลาย ร้อยละ 34.1 ระบุว่าเคยไปลานเบียร์ทั้งที่อายุยังไม่ถึง 20 ปี อีกทั้งนักเรียน ร้อยละ 23.4 สามารถพบเห็นลานเบียร์บริเวณใกล้โรงเรียน

และยังพบเห็นได้ตามหน้าห้างขานเมือง เทศกาลอาหาร ถนนคนเดิน และตลาดนัด⁽²⁷⁾

สำหรับผลกระทบจากการไปลานเบียร์ พบว่า ทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีการดื่มเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติ และมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ผู้ดื่มที่ลานเบียร์มีอาการมีเมา ร้อยละ 45.5 ร้อยละ 44.9 ระบุว่าเสียเงินมากกว่าที่คิด ร้อยละ 3.4 เกิดการทะเลาะวิวาท ร้อยละ 1.7 เกิดอุบัติเหตุ และ ร้อยละ 4.5 มีปัญหาทะเลาะกับพ่อแม่⁽²⁷⁾

อีกทั้งจากการหายไปของลานเบียร์ในปี พ.ศ. 2563 นั้น นักวิชาการของ ศวส. ได้ออกมาเปิดเผยแสดงข้อมูลเปรียบเทียบสถิติของอุบัติเหตุและกรณีเมาแล้วขับในช่วง 7 วันอันตรายของเทศกาลปีใหม่ว่าจำนวนอุบัติเหตุ ผู้บาดเจ็บ เสียชีวิต และสัดส่วนของการดื่มแล้วขับในช่วงปีใหม่ พ.ศ. 2563 โดยพบว่าเป็นตัวเลขต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา เช่นเดียวกับผลของการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากรไทยในปี พ.ศ. 2560 พบว่ามีผู้ดื่มปัจจุบันในสัดส่วน ร้อยละ 28.4 ลดลงจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2557 ถึง ร้อยละ 3.9 และถือเป็นสัดส่วนที่ต่ำที่สุดในรอบ 15 ปี ของการสำรวจจากแนวโน้มการลดลงของจำนวนอุบัติเหตุเมาแล้วขับและจำนวนนักดื่มปัจจุบันจึงเป็นข้อบ่งชี้ว่ามาตรการภายใต้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 (จำกัดการเข้าถึงและการตลาด) และการรณรงค์เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของการดื่มแอลกอฮอล์ของนักดื่มได้จริง⁽³⁵⁾

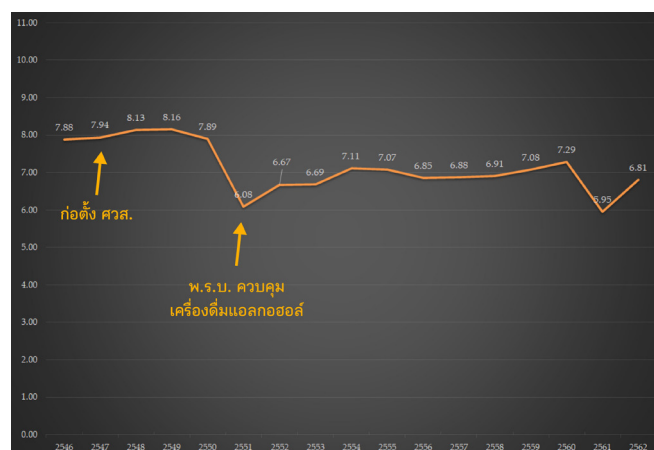
สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2546-2562

สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเวลาเดียวกับเหตุการณ์ที่บทความนี้ได้นำเสนอถูกแสดงดังภาพที่ 1 สถิติที่ใช้บ่งชี้สถานการณ์ในภาพดังกล่าว คือ ปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวประชากรต่อปี ซึ่งเป็นหนึ่งในสถิติที่นิยมนำมาใช้บ่งชี้สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากภาพเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาที่มีการก่อตั้ง ศวส. ปริมาณการบริโภคในประเทศไทยอยู่ที่ประมาณ 8 กรัมต่อหัวประชากรต่อปี สถิติดังกล่าวลดลงอย่างมากในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นปีที่มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุส่วนหนึ่งจากกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อผลักดัน พ.ร.บ. ซึ่งอาจส่งผลเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมและส่งผลต่อการลดการบริโภคแอลกอฮอล์ลง และในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2551 จนถึง 2562 ปริมาณการบริโภคก็อยู่ในระดับน้อยหรือมากกว่า 7 กรัมต่อหัวประชากรต่อปีเล็กน้อย ซึ่งลดลงจากช่วงเวลาก่อนหน้าประมาณ 1 กรัม ซึ่งคงเป็นผลลัพธ์จากมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้ พ.ร.บ. ดังกล่าวและการขับเคลื่อนทางสังคมที่มี ศวส. เป็นหนึ่งในหน่วยงานที่สนับสนุนผ่านการสร้าง รวบรวม และสังเคราะห์องค์ความรู้ดังที่ได้ยกตัวอย่างไปแล้วข้างต้น

สรุป

หน่วยงานภาควิชาการในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ศวส. มีบทบาทในการสนับสนุนภาคีอื่นๆ

ภาพที่ 1 ปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ (กรัมของแอลกอฮอล์) ต่อหัวประชากรไทยต่อปี พ.ศ. 2546-2562 (คำนวณโดยผู้เขียนใช้ข้อมูลปริมาณการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากกรมสรรพสามิต)

ในการเคลื่อนไหวเพื่อการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา หนึ่งในผลลัพธ์ที่สำคัญของการเคลื่อนไหวดังกล่าว คือ การผลักดัน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแม้ พ.ร.บ. มีผลบังคับใช้แล้ว ก็ยังจำเป็นต้องมีการเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนการดำเนินการเพื่อการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มเติม เช่น

การจำกัดการขายรอบสถานศึกษา การขับเคื่อนดังกล่าว ซึ่งมี ศวส. เป็นหน่วยงานสนับสนุนที่สำคัญได้ส่งผลเชิงประจักษ์เป็นการลดลงของปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเวลาหลังจากการบังคับใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Global status report on alcohol and health 2018 [Internet]. Switzerland: World Health Organization; 2018 [cited 2021 Jan 2]. Available from: file:///C:/Users/Admin/Downloads/9789241565639-eng.pdf.
2. World Health Organization. SAFER: Preventing and reducing alcohol-related harms [Internet]. Switzerland: World Health Organization; 2018 [cited 2021 Jan 2]. Available from: https://www.who.int/substance_abuse/safer/msb_safer_framework.pdf
3. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. ความเป็นมา [อินเทอร์เน็ต]. สงขลา: 2552 [สืบค้นเมื่อ 6 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://cas.or.th/cas/?p=5267>
4. Monteiro MG. The road to a world health organization global strategy for reducing the harmful use of alcohol. Alcohol Res Health. 2011;34(2):257-260.
5. มูลนิธิเมาไม่ขับ. เกี่ยวกับมูลนิธิ [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [สืบค้นเมื่อ 19 ก.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://www.ddd.or.th/pages/view/aboutus>
6. Thamarangsi T. The “triangle that moves the mountain” and Thai alcohol policy development: four case studies. Contemp. Drug Probl. 2009;36:245-281.
7. มติชน. ทำไมต้องมี พรบ.คุมน้ำเมา [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา; 2551 [สืบค้นเมื่อ 6 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://shortest.link/wck>
8. บัณฑิต ศรไพศาล, จุฑาทารณ แก้วมุงคุณ. การควบคุมปัญหาแอลกอฮอล์ด้วยกฎหมายเอกสารวิชาการประกอบการพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา; 2550 [สืบค้นเมื่อ 6 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/3432>
9. Jarungthammachote H. เบียร์ช้างไทย จะไปสร้างความแข็งแกร่งให้ตลาดทุนต่างประเทศ อีกแล้ว? [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: The story Thailand; 2564 [สืบค้นเมื่อ 13 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://www.thestorythailand.com/05/02/2021/13213/>
10. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. ธุรกิจสุรากับตลาดหลักทรัพย์. นำเสนอเวทีวิชาการนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ; 17 มีนาคม 2548; โรงแรมแอมบาสเดอร์, กรุงเทพมหานคร: 2548. หน้า 1-16.
11. ผู้จัดการรายวัน. ขบวนการต่อต้านช้างเพิ่มทวีคูณกว่า 6 หมื่นรายชื่อ กดตัน ก.ล.ต. [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: นิตยสารผู้จัดการ; 2548 [สืบค้นเมื่อ 15 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://info.gotomanager.com/news/printnews.aspx?id=36089>
12. Wongsawat N. ทำไม “ไทยเบฟ” ไม่เข้าซื้อขายในตลาดหุ้นไทย!? [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: BillionWay; 2563 [สืบค้นเมื่อ 13 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://www.billionway.co/why-thaibev-not-trade-in-thai-market/>
13. สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า. ไทยเบฟยอมถอย-มือบข สลาย ตลาดอ้างข้อมูลไม่ครบ [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า; 2551 [สืบค้นเมื่อ 13 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://www.stopdrink.com/contents/view/1175%20%E0%B8%9B%E0%B8%B5>
14. เติลินิวส์. จีเบียร์ช้างเล็กเข้าตลาดหุ้นถาวร [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: 2551 [สืบค้นเมื่อ 13 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: http://sumpunsermcheep.blogspot.com/2014/07/blog-post_5523.html
15. กรุงเทพธุรกิจ. ร้อง ก.ล.ต. แก้เกณฑ์เข้าตลาดตีกันเบียร์ช้าง [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: 2551 [สืบค้นเมื่อ 14 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: http://sumpunsermcheep.blogspot.com/2014/07/blog-post_1927.html
16. ศรีรัช ลอยสมุทร. เหล้าขมหน้าแลหลัง เกาะกระแสดีแต่ทุกประเด็น: เจาะลึกกลยุทธ์ธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา [อินเทอร์เน็ต].

- กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์ (1992); 2561 [สืบค้นเมื่อ 14 เม.ย. 2564] แหล่งข้อมูล: <http://cas.or.th/cas/?p=6018>
17. พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135, ตอนที่ 33 ก (ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2551).
 18. ศรีรัช ลากใหญ่. การศึกษาสถานการณ์การติดตามการเปลี่ยนแปลงหลังการบังคับใช้กฎหมาย และผลกระทบของร้านอาหารรอบสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และภูมิภาค [อินเทอร์เน็ต]. สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา; 2560 [สืบค้นเมื่อ 14 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://cas.or.th/cas/?p=6718>
 19. ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129, ตอนพิเศษ 123 ง (ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2555).
 20. นพดล กรรณิกา. การกระจายตัวและความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรอบมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร และพื้นที่ใกล้เคียงกรณีศึกษาเปรียบเทียบการกระจายตัวจุดจำหน่าย ปี พ.ศ. 2552 ปี พ.ศ. 2557 และ ปี พ.ศ. 2559 [อินเทอร์เน็ต]. สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา; 2559 [สืบค้นเมื่อ 15 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://cas.or.th/cas/?p=6730>
 21. ภัทรภร พลพนาธรรม. การกระจายตัวของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรอบมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2552. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
 22. ภัทรภร พลพนาธรรม. การกระจายตัวของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ และปริมณฑลปี 2557. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
 23. ชมนาด พจนามาตร์, มนตรา พงษ์นิล, สุริย์ฉาย คิดหาทอง. รูปแบบและการเข้าถึงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเขตภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา; 2557.
 24. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, หน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ร้านอาหารรอบสถานศึกษา สถานการณ์ ปัญหา สู่แนวทางแก้ไขที่เหมาะสม [อินเทอร์เน็ต]. สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา; 2562 [สืบค้นเมื่อ 16 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://cas.or.th/cas/?p=6149>
 25. พวงรัตน์ จินพล, มานิดา เจือบุญ. ระบบสารสนเทศเพื่อการแสดงความต้องการของจุดจำหน่ายสุราใกล้สถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช [อินเทอร์เน็ต]. สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา; 2560 [สืบค้นเมื่อ 16 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://cas.or.th/cas/?p=6779>
 26. กรมสรรพสามิต. การถ่ายทอดความรู้ (KM) ชักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการตอบคำถาม Zoning [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 19 ก.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/dwnt/mjuy/~edisp/uatucm252005.pdf>
 27. ศรีรัช ลอยสมุทร. การศึกษาผลกระทบที่เกิดจากปรากฏการณ์ลานเบียร์และกลยุทธ์ประเภทดื่มไม่อั้น (beer buffet) ของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ [อินเทอร์เน็ต]. สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา; 2560 [สืบค้นเมื่อ 17 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://cas.or.th/cas/?p=5860>
 28. ผู้จัดการรายวัน. คีกลานเบียร์ระอุอัศวาค่าที่ 30% [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: นิตรสารผู้จัดการ; 2548 [สืบค้นเมื่อ 19 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://info.gotomanager.com/news/printnews.aspx?id=38961>
 29. Sirintip. เผยกลยุทธ์แยบยลลานเบียร์ดึงวัยรุ่น [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ; 2553 [สืบค้นเมื่อ 19 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://www.thaihealth.or.th/node/18355>
 30. โพสต์ทูเดย์. ลานเบียร์-บารากุเก็ลงานคอนเสิร์ตบุรี [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: 2556 [สืบค้นเมื่อ 19 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://www.posttoday.com/social/general/201038>
 31. MGR Online. จี้อาผิตผู้ว่าฯแพร่ เปิดช่อง บ.น้ำเมาจัดลานเบียร์กลางเมืองท่าทวาย กม. [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดการออนไลน์; 2557 [สืบค้นเมื่อ 19 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://mgronline.com/qol/detail/9570000022644>
 32. เดลินิวส์. ปมร้อน “ลานเบียร์” ถูกหรือผิดกฎหมาย ขอแค่เลิกตะแบง...อยู่กันรอดแบบยาวๆ [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: 2558 [สืบค้นเมื่อ 19 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://www.dailynews.co.th/article/360115>
 33. ธนกร วงษ์ปัญญา. รัฐคุมเข้มลานเบียร์ทำไม? ห้ามโฆษณาคนจะอยากดื่มน้อยลงไหม? [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: The standard; 2560 [สืบค้นเมื่อ 19 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://thestandard.co/beer-garden-under-government-control/>
 34. Rassarin. “ลานเบียร์” ไม่ Cool แล้วเซ็นทรัลประกาศ ไม่มีลานเบียร์ครั้งแรกในรอบ 20 ปี [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: Brand Buffet; 2562 [สืบค้นเมื่อ 19 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <https://www.brandbuffet.in.th /2019/10/no-more-beer-garden-at-ctw/>
 35. อุดมศักดิ์ แซ่จ้าว. ลานนม ช่มลานเบียร์ ปีใหม่ 2563 เมาแล้วขับต่ำสุดรอบ 5 ปี [อินเทอร์เน็ต]. สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา; 2563 [สืบค้นเมื่อ 19 เม.ย. 2564]. แหล่งข้อมูล: <http://cas.or.th/cas/?p=7341>